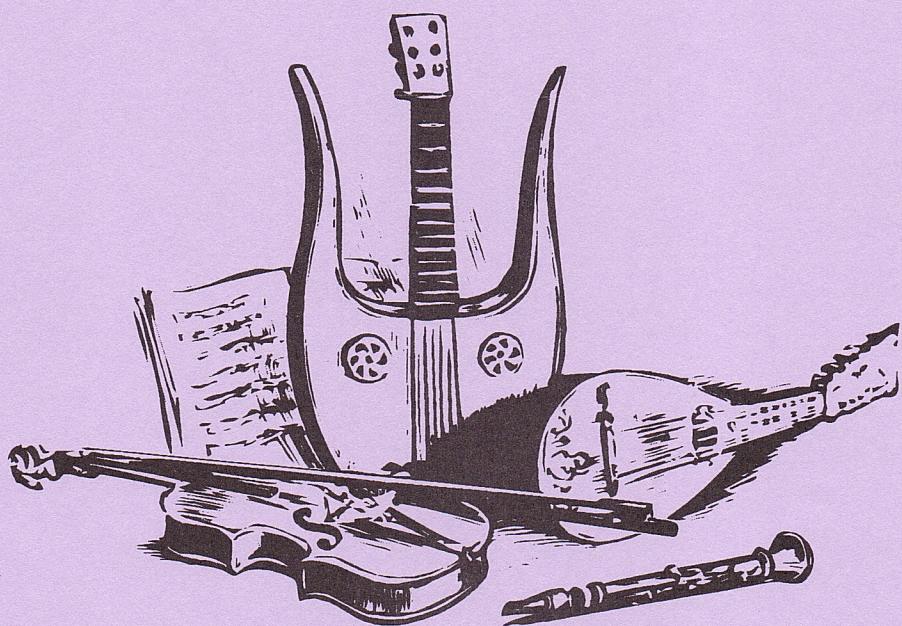

משרד החינוך
מיניבל החינוך הדתי
הפיקוח על החינוך המוסיקלי

מְזֻמָּר שִׁיר

תוכנית יהודית לחינוך המוסיקלי בחמ"ד

משרד החינוך
מינוחת החינוך הדתי
הפיקוח על החינוך המוסיקלי

מזמור לשיר

קובץ של שירי תפילה, מסורת, פיותם וחגים
תוכנית יהודית לחינוך המוסיקלי בחמ"ד

בכתיבת החוברת השותפה:

עופר טוריאל - מפמ"ר מוסיקה
איילה ריכרט - מפקחת ארצית למוסיקה בחמ"ד
רונית יעקובי - מדריכה ארצית
לאה אולשר - מלחינה ומשוררת

ארפיה: רחל ריכרט

תודה מיוחדת: למր עזרא ברנע - מנהל מכון רננות
לגב' אסתר וייס - סגנית ראש מינוח החינוך הדתי
להוד ריכרט

מהדורות ניסויית תש"ס-2000

ניתן להציג את הקלטות עם השירים והמנגינות אצל
הגב' לאה אולשר
טל: 052786661, 088559579

תוכן עניינים

4	פתיחה
5	הוראות שימוש בחוברת
6	"אור זרוע לצדיק"
8	"השופר שלי"
10	"МОודה אני"
12	"כי אשמרה שבת"
14	"דרור יקרא"
16	"אודך"
18	"בצאת ישראל"
20	"איש המעלות"
22	"ארץ זבת חלב"
24	"שירת הלוויים"
26	"הלויה"
40-29	דפי עבודה לתלמיד-נספחים

"מְזֻמָּר שִׁיר"

תוכנית ייחודית לchinוך מוסיקלי בחמ"ד

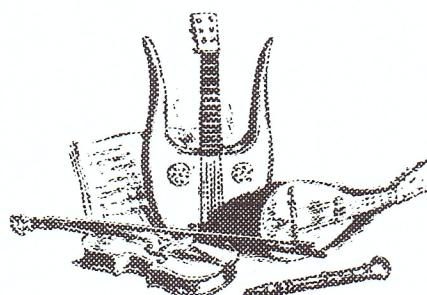
"mezumot shir" היא תוכנית ייחודית בחינוך מוסיקלי אשר נכתבה במיוחד עבור בתיה הספר בחינוך הממלכתי דתי. בחוברת זו מוגש קובץ של שירים תפילה, מסורת, פיותים וחגים, ישן לצד חדש, המומליצים ללימוד בבתי הספר בשיעורי המוסיקה ובכלל.

מן הרואוי שכל התלמידים בבתי-הספר הממלכתיים דתיים, ובאחרים, יכירו את השירים שבתוכנית **"mezumot shir"**, ובאמצעותם יחזקו ויפגמו את האמונה בקב"ה.

שירים אלה חלק בלתי נפרד מן הרפרטואר בחינוך המוסיקלי, דרכו ילמדו התלמידים את שפת המוסיקה, מרכיביה והשלכותיה בשירה, בתנועה ובגינה על פי גישת **"מוסיכף"**, המשלבת גישות רבות לצורה ייחודית אשר מוכיחה את עצמה בכל בית הספר בה היא מיושמת.

גישת **"מוסיכף"** כשמה כן היא, חינוך מוסיקלי חוותיתי, גדוש הנאה וחדשות יצירה. אחת ממטרותיה החשובות ביותר של גישת **"מוסיכף"** היא להביא לאיזון מלא בין כל היסודות של המוסיקה תוך שילוב שוווני בין יסודות אלה ובתוכם נגינה, זמרה, האזנה פעילה ויצירתיות.

התוכנית **"mezumot shir"** המובאת כאן מושתתת על היסודות המוסיקליים של גישת **"מוסיכף"** והכוונה היא שהשימוש בה יעשה הן על ידי המורה למוזיקה והן על ידי המורה הכוללת, תוך שיתוף פעולה פורה ומפרה בינהן.

בהצלחה, בהנאה ובכיף לכולם!

איילה רייןרט
מפקחת ארצית על החינוך המוסיקלי בחמ"ד

מינימל החינוך הדתי - הפיקוח על החינוך המוסיקלי

הוראות השימוש בחוברת

חוברת זו מיועדת להוראות למורים למוסיקה והן למורים כוללים. השימוש בחוברת ייעשה ברמות מקצועיות שונות בהתאם למטרות שונות כמו שיעור, טכס וצדוי ובהתאם לרמת הידע של התלמידים, שכבת הגיל, והאמצעים הטכנולוגיים והלוגיסטיים העומדים לרשות המורה במוסד החינוכי.

סדר השירים ומגוון הפעולות המוצעות בחוברת אינם מחייב והוא ניתן לשינוי בהתאם למטרות ולמשימות להן מייעדים כל שיר ושיר.

הפעולות המבאות בחוברת זו הם בבחינת הצעות בלבד. הרעיונות המובאים בה מהווים פתח למגוון עשיר של פעילות נוספת אשר המורים והתלמידים, אחד, יכולים לפתח ולהציג.

מומלץ מכך לנצל את העקרונות ואת הפעולות המוצעים בחוברת גם בשירים שאינם כוללים בחוברת ושיש עניין למדם או לעסוק בהם בצורה זו או אחרת.

החוברת מיועדת לתלמידים בגילאי כיתות ג' עד ו' ואולם ניתן לישמה גם עם גילאים אחרים, בהתאם לرمות העשייה המתאפשרות בכל גיל וגיל.

מורים המעוניינים להשתלט או להרחב את ידיעותיהם לגבי שיטת "מוסיקפ'" ברמות בסיסיות ובסלבים הדרגתיים של העבודה החינוכית (גילאי גן, א' ו-ב') יפנו לערכת ההזרקה "מוסיקל".

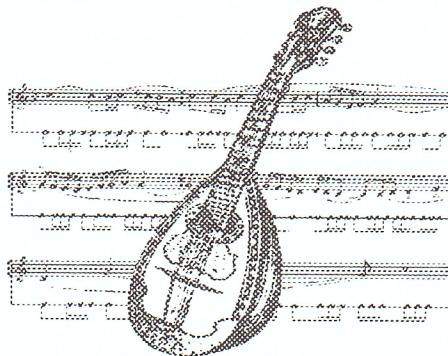
בחוברת זו נרשמו הסברים לMONOCHROMATIC המוזכרים בה. ההסברים מופיעים בתחתיות העמוד. הסברים מקיפים ועמוקים יותר, ביסוד פשט ומובן לכל, ניתן למצוא במילון "מוסיקל".

• **בסוף החוברת מצורפים דפי עבודה לתלמיד.**

אור זרוע לצדיק

תהלים צז' יא'
לחן: לאה אלשיך

אור זרוע לצדיק
לישרוי לב טהור

מאפיין השיר:

השיר מורכב משני חלקים כשל חלק חוזר פעמיים עם שינוי זעיר ביותר בסיוםו.
המבנה המתקבב הוא: א א' - ב ב'.

השיר נפתח ומסתיים במהלך של סקונצ'ות יורדות כאשר בסומו של השיר משתנה אופי המהלך
הmelodijski של הנמכת הצליל מי-לי-מי במול.

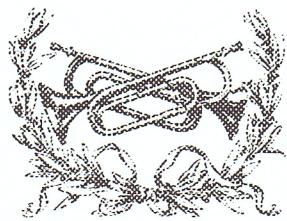
כל חלק, שני חלקי השיר מתחולק לשני פסוקים סימטריים (של שתי תיבות כל אחד), עם הבדל
משמעותי ביןיהם:
בחלק הראשון שני הפסוקים מסתויימים בצליל הטונייקה, כך שהתחווה של הסיום מתקבבת
בסוף כל אחד מן הפסוקים, ואילו בחלק השני מסתיימים הפסוק הראשון בדומיננטה (ומשרה
תחווה של שאלה או מתח המבוקש הרפיה) בעוד הפסוק השני מסתיימים בטונייקה ומספק את
הפתרונות המבוקש.

ניתן להבחן בנוסף למשותף לשני הפסוקים של החלק הראשון ולפסוק המסיים של החלק
השני: ירידה ברורה של הצלילים הבולטים: פה - מי - רה (כשבהמשך הצליל מי מונען). רק
בפסוק הראשון של החלק השני ניתן להבחין בקישוט ברווח שבין סבב הצליל לה היוצר, כאמור, מתח
הושאך לפתרון. מעניין שגם בפסוק זה קיימת חזרה על העיטור סבב הצליל לה כשבפעמים השנייה
העיטור מצומצם יותר: בפעם הראשונה: פה - סול - לה - סי במול - דו - סי במול לה ואילו בפעם
השנייה: סי במול - לה - סול - לה.

הצעות לדרכי עבודה:

- יש ללמוד את השיר תוך מתן שאלות על המרכיבים הבולטים בו והמאפיינים אותו. בדרכז יאזורו התלמידים מספר פעמים לשיר, הוא יקלט ווופנס ורק לאחר מכן ישרו את השיר בעצם. השאלות יגעו במאפיינים אשר הזכרו בסעיף הקודם.
- ביחסו השיר ייעשה על ידי חלוקת התלמידים לשתי קבוצות המתחלקות בשירת הפסוקים השונים של השיר, במשחקי זיכרון (המוראה בכל פעם מוחקת מילים אותן יש לשיר עד שיזכרו את כל השיר בע"פ) או שרים רק את מה שנשאר כתוב ובלב את מה שמנח ולהפוך ועוד אפשרויות שונות של משחקים המבוחחים את קליטתו של השיר והפנתמו על כל מרכיביו.
- ניתן לסדר את המטלופונים ושאר כלים מלודים שיש בכיתה על מנת לנגן (וגם לשיר) סולם רה מינור (שבו הצליל סי מונמך לסי במול) ולאחר מכן לעודד את התלמידים לחבר פסוקים "פטוחים" (המסתויים בצלילים כמו הצליל לה והיצרים מתוך השואף להרפיה או לפתרון לעומת פסוקים המסתויים בצליל הטונייקה (רה) וה מביאים להרפיה ולפתרון המבוקשים).
- מובן שניתן לבצע פעילות יצירתיות זו בצורת דו-שיח בין התלמידים כשהאחד "שואל" והשני "עונה". פעילות אלה ניתנות לביצוע הן בשירה והן בנגינה.
- את השיר זה ניתן לנצל ללימוד המקצב של שמיינית עם שני חלקים שש עשרה (ט-טוף) המופיע במלחים הסקונצייאליים של השיר. אם הילדים כבר למדו ומכירים את המקצב הזה יש לנצל את השיר לביסותו ולהפנתו. התלמידים גילו היכן נמצא המקצב הזה וכסדרי העבודה לפניהם יטמנו אותם בעיגול.
- התלמידים ימצאו סקונציות נוספות (בירידה או בעלייה) בשירה ובנגינה.
- חשוב לחפש בשירים שהתלמידים כבר למדו מרכיבים שקיים בשיר זה, כמו סקונציות, סימטריה, מתח והרפיה (שאלות ותשובות) וכו'.
- ניתן לשאוב מתחן השיר יחידות מקצב אשר יכולות לשמש כtabniot אוסטיניאטו לליווי קצב של השיר כולל (עם כלי הקשה קבועים כמו תוף מרימס, תיבה סינית, שלישי, מצלתיים, פעמוניות ועוד) ותחן התייחסות לאסתטיקה של הליווי (לא כולל מנגנים כל הזמן וגם מנצלים את המשך האופייני לכל כלי וכלי).

השופר שלי

לחן: אלה אלשיך

הנה הנה השופר שלי
הקשיט לתקיעה (שלדים ותרועה)
ועצמים העליילים כמו תפילה
שאל האלים עלה

מאפיין השיר:

השיר מkip את שלוש דרכי התקיעה המוכרות ביותר בשופר: תקיעה, תרוועה ושברים. אופיו של השיר מושתת על המודוס הדורי.

שיי הצלילים הבולטים ביותר בשיר זה (השלד המלודי) הם רה - לה או במילים אחרות הטוניקה והדוומיננטה. שלוש צורות התקיעה בשופר מבוססות על שני צלילים אלה, וזאת מפני שnoch לביצוע על ידי שינוי עצמות הנשיפה.

מעניין להזכיר למגון בעשר של עיטורים סביב שני הצלילים הללו: הצליל לה הראשון מעוטר רק עם צלילים מתחתתו (ירידה עד רה ועלייה בחזרה ל- לה). ואילו בחלק השני של השיר הצליל לה מעוטר שני צדדי (כולל הצליל סי).

חשוב לדעת שבшופר מופקים הצליל העילי הראשון והשני ואלה יוצרים מרוחך של קווניטה זכה. מכאן המrhoוח של התקיעות השונות.

את החלק הראשון של השיר ניתן לחלק לשני פסוקים שהשני משמש כמעין וראייצה על הראשון השיר, כפי שהוא רשום, מסתויים על הצליל הדומיננטה. אם רוצים לחוש סיום ללא מתה, יש לחזור על החלק הראשון, המסתויים על הצליל רה.

הצעות לדרבי עבודה:

- עם שיר זה ניתן ללמידה ואו לבסס את מרווה הקוונטת הזכה. אפשר להתחיל משירה סולם עליה של חמישה צלילים החל מן הצליל רה ועד לצליל לה, הלוּךׁ וחזר ולבסוף לשיר ישר את הקפיצה בין שני הצלילים הללו. לאחר מכן אפשר לעורך היכרות עם התקיעות השונות של השופר, לסמן אותן בצלילים על גבי החמשה, לבצען הן בשירה והן בנגינה על גבי כלים מוזדיים (כטילופון, מטילופון, ארגנטית, פסנתר או כל כלי שהתלמידים מסוגלים לנגן בו).
- המורה יבצע את התקיעות השונות ועל התלמידים יהיו לזהות את אשר נונג. לאחר מכן יבצע את התקיעות עם מטילופונים (על מנת להקל עוד יותר אפשר להוריד את כל הצלילים מלבד הצלילים רה ו- לה ואז אין סכנה של טעויות) רצוי לתת לתלמידים עצם נונג תקיעה לבחירותם ועל התלמידים ליהות את אשר בוצע.
- רק לאחר מכן יוצג השיר בפני התלמידים והם יזהו את מרכיביו ואת זיקתו לתקיעות השונות שלמדו.
- ניתן ללוות את השיר בביצוע התקיעות המתאימות לכל חלק.
- התלמידים יכולים להמציא תבניות מוזדיות חדשות עם שני צלילים אלה.
- קיימת אפשרות להעשיר את המוסיקה זו על ידי הוספה הצליל מי בצורות שונות (ארפגיו, משולש או כל אקורד אחר המושתת על הצלילים רה-פה-לה).

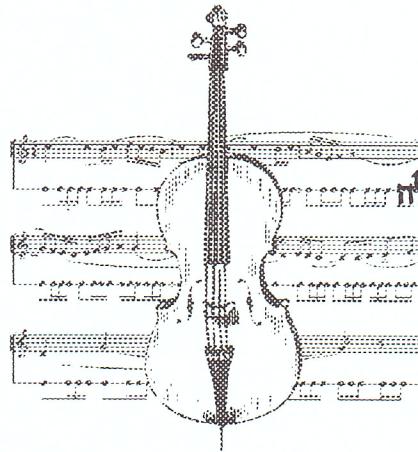
מודה אָנִי לְפִגְעֵר

מתוך ברכת השכמה
לחן: יוסף רמנט

תורה תורה ציווה לך מטה
מרשתה קהילת יעקב

סוזה אָנִי לְפִגְעֵר
מלך חי וקיט
טוחוותן לי נטעני למול
רעה אָסְעַת

מאפיין השיר:

השיר בניו מאربע פסוקים קצרים כמעט סימטריים בגודלם.

1. מהלך המוביל אל הצליל סול.
2. מהלך זומה באופיו המוביל גם אל הצליל סול (אפשר להתייחס אליו כאל וריאציה).
3. קישוט סביב הצליל סול וירידה אל הצליל רה.
4. בסיסו נוסף של הצליל רה, שהוא הтонיקה של השיר.

למעשה יש לנו כאן שני צלילים חשובים" רה ו- סול, המהווים יחד "טא" של קווארטה בניגוד ל"שדה" הרמוני מסורת איירופאי. בשירים רבים בפרטואר הזמר הישראלי, בתחילת המאה העשרים, נגלה עיקרון זה של "טא" קווארטה ומכאן שאין זה נכון להרמן את השירים הללו על פי כללי הרמוני הקלסיית האירופאית המסורתית, אלא ליצור קוונטרפונקטים ולילויים קבועים כמקובל ברבים מן השירים החוץ אירופיים.

בשל כך נIRON יותר להתייחס לשיר זה כאל שיר כתוב במודוס דורי, עם סיום פריגי (בשל ההנמכה של הצליל מי ל- מי במול).

בהתוות שיר קצר למדי המבנה שלו הוא א, אולם אם נתיחס ארבע הפסוקים שבו כאל חלקי מבנה ניתן לרשום את הסדר הבא : א-אי-ב-ג.

רצוי לשים לב לצורות השונות בהן מעוטרים שני צלילי ה"טא" רה ו- סול :
בפסוק הראשון הצליל סול מעוטר עם צלילים נמוכים ממונו בלבד, בפעם השנייה הוא מעוטר משני צדדיו באופן סימטרי (שני צלילים מעליו ושניים מתחתיו), הפסוק השלישי מעוטר תחילה את הצליל סול משני צדדיו ויורד אל הצליל רה ולבסוף מעוטר הצליל רה משני צדדיו עם ההנמכה של הצליל מי. כל השיר מעוטר ומלט את שני צלילי ה"טא" המהווים את השלד של השיר.

בפעם הראונה הצליל רה קצר (כי השיר עוד לא הגיע לסיומו) ובפעם השנייה הצליל רה ארוך
ואף חוזר שתי פעמים על מנת להבליט את תחושות הסיום וההרפה מן המתוח של שני הפסוקים הראשונים של השיר.

הצעות לדרכי עבודה:

השיר קל מבחינה מלאי המשכים שבו: חצי, רביע מנוון, רביע ושמינית ובשל כך ניתן להכתיב חלקים ממנו או לרשום את התבניות הקציביות המרכיבות את השיר, בסדר אחר כשל התלמידים לסדרם בסדר הנכון תוך כדי ההאזנות הראשונית לשיר במהלך הלמידה שלו.

- על הלוח נרשום את התבניות הקציביות זו על גבי זו בסדר שונה מסדר הופעתם ומספר אותם.
- נגנו את השיר, בכל פעם מן הначלה והתלמידים ירשמו את המספרים לפי סדר הופעתם.
- לאחר מכן יעתיקו את המקצבים על דף לפי סדר המספרים שרשמו ושנבדק על ידי כל היכיתה ונציג יעתיק זאת על הלוח. עם גילוי התבנית הראשונה יעתיקו התלמידים את המקצב המתאים והמורה ירשום את המילים מתחת למקצב בהתאם לשיר בדרכו זו השיר יוכל להתגלה בהדרגה. לאחר מכן י写下 את המקצב החדש מctrבר השיר בהדרגה עד שcolo יופיע, עם המילים הרשומות מתחת לתבניות המקצת. זאת דרך מעניינת ללימוד השיר ולהפנתו תוך כדי תחשות הפסוקים ותבניות המקצב המרכיבות אותו.

רק לאחר שהשיר נקלט היטב, והתלמידים שרו אותו, ניתן להשמיע את ההקלטה ולהתיחס לדרכי הביצוע שלו כפי שהם מופיעים בקלטת.

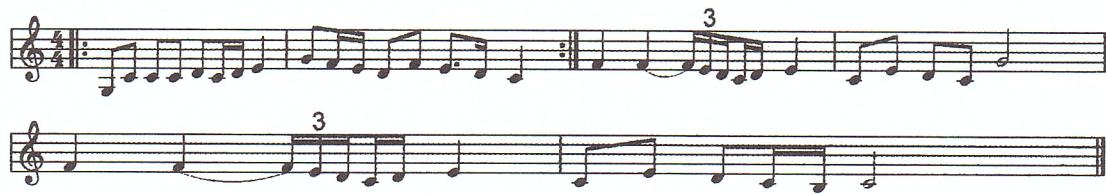
- ניתן לבצע את השיר תוך חלוקת היכיתה לקבוצות במגוון חלוקות של יחיד מול כולם, שתי קבוצות או אף ארבע קבוצות וכך'.
- את השיר ניתן גם ללוות בתנועה תוך התיחסות לאربע הפסוקים המרכיבים אותו.
- אפשר גם לתזמר את השיר עם כלי נגינה קבועים וכן עם כלי נגינה מלודים שימושם חדש על הצלילים סולו-רה.
- רצוי לתת לתלמידים לאלטר ולהלחין פסוקים המושתתים על רעיון ה"תא" בלבד מלודי. במקרה זה יבססו את הצלילים סולו-רה.

ההקלטה של השיר מהויה הזדמנות נהדרת להכיר את המונחים "סולו" ו- "טוטי".

כי אשمرة שבת

פיוט לשבת

מאפיין השיר:

השיר מורכב משני חלקים ברורים, ושוניים במרביה מרכיביהם.

החלק הראשון מתחלק לשני חלקים סימטריים זהים לחלוتين בעוד החלק השני מתחלק לשני חלקים סימטריים עם שינוי היוצר מתח ורפיון (שאללה ותשובה) כך שmorphosis הסיום של השיר.

שני הפסוקים בחלק הראשון זהים ומסותרים על הטוניקה (צליל היסוד של הסולם) והם מקנים תחושה של סיום עד שניתן לשיר רק פסוק אחד מתוך השניים או, לחילופין, לחזור על פסוק זה אין ספור פעמים לפני המעבר לחלק השני של השיר.

החלק הראשון מושתת על שלד של משולש מאז'اري ברור (דו-מי סול) ואילו החלק השני נשען על ספטאקורד דומיננטי (סול-הה-פה כשיתן להשלים עם סי למרות שצליל זה כל אינו מופיע בשיר) הנפטר למשולש על הטוניקה. ניתן, כמוון לחלק את ההרמונייה של החלק הראשון כך שבמחצית הראשונה של תיבותו השנייה והרביעית נהרמן עם ספטאקורד דומיננטי.

لمרות שמנעד השיר מקיף אוקטבה שלמה, חסרים שני צלילים בשיר זה והם לה ו-סי.

יש ממשום ניגוד מעניין בין שני חלקיו השיר במלחינים המלודים שלהם:
אם נסתכל על התווים נגלה שבחלק הראשון התיבה הראשונה נוטה כלפי מעלה והשנייה כלפי מטה (וכך עם שתי התיבות הבאות) ואילו בחלק השני הנטיה היא בתיבה הראשונה כלפי מטה ובשנייה כלפי מעלה, ניגוד שנייתן לסמן עם חיצים. ניגוד זה יוצר איזון יהודי למלודיה של השיר.

הצעות לדרכי עבודה:

- יש ללמד את השיר תוך כדי הבחנה, גילוי וזיהוי כל מאפייני השיר בעזרת שאלות והצגה חוזרת של השיר, לפני שהתלמידים מתחילה לשיר אותו.
- בשל המזרות הזהירות והדומות בין הפסוקים, שני חלקי השיר, ניתן לחלק את השיר כך שכל פסוק יושר תחילתו על ידי המורה והחוורה (בחלק הראשון) וה"תשובה" (בחלק השני) יושרו על ידי התלמידים ולאחר מכן בחילוקה לקבוצות.
- אפשר גם שהתייבה הראשונה בחלק הראשון (כי אשמרה שבת) תושר על ידי סולן בעוד התייבה השנייה (אל ישרני) תושר על ידי כל הקבוצה.
- אפשר לחלק לתלמידים צלילים מתרפקיים כך שלכל תלמיד יהיה צליל אחד מצילי שני האקורדים המתאימים לשיר זה (דו- מי טול וקן סול-סי - רה פה) ולפעול בדרכים המוצעות להלן:
 1. נסמן כל אקורד במספר (1 ו- 2) ונורשום את המספרים מעל לתיבות השונות כך שכאשר שרims כל תיבת המלים יגנוו את הצליל שלהם המתאים לאוטו אקורד.
 2. יש לשים לב שיש ילדים שנגנוו כל הזמן. הכוונה לאלה שקיבלו את הצליל סול. זהرمز למונח "צלילים משותפים" באקורדים עלייו יזובר בשלב הרבה יותר מתקדם.
 3. אפשר שככל תלמיד יקבל מטלפון או אורגנית כמשמעותם הצלילים של אקורד אחד מתוך השניים והוא יוכל לאALTER כל זמן שהאקורד מתאים. במקרה זה חשוב להוריד את הצלילים המיוחדים מתוך המטלפון על מנת למקל על נגינה נכונה.
- בשיר זה ניתן למדוד או לבסס את המקצבים שמיינית עם שני חלקי שיש עשרה ו/או שמיינית מנוקדת עם חלק שיש עשרה.
- ניתן ללוות את השיר עם תבניות אוסטיניאטו הגוזרות מתוך המילים של השיר עם מקצבן. כך, למשל, אפשר לנקח את המילים "כי אשמרה" ולהזור עליהם (עם המנגינה והמקצב שלהם) לאורך כל השיר או לכל אורך החלק הראשון. בדרך זו ניתן לבחור במילים שונות מתוך השיר ולהתאים לליווי חלקיים שונים בשיר. אפשר גם לשלב מספר תבניות אוסטיניאטו כאלה בעת ובעונה אחת. כל זאת נוספת לתבניות ליווי המושתתות על התבניות מקצב המוצעות על כל הקשה שוניות.

בדרך זו ניתן לבנות פרטיטורה המשלבת תפקידים מלודים ומקצבים אחד.

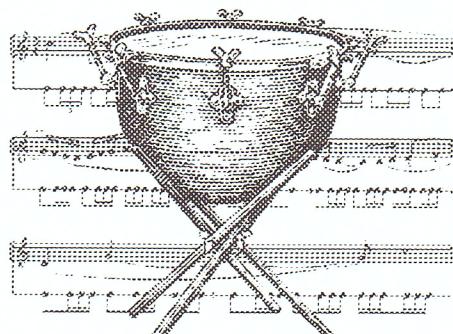

דרור יקרא

פיוט לשבת

לחן: לחן עם (רשות: טוביה עובדיה)

השיר: דונש בן לברט

זרור יקרא לך שם מת
יעזותם לך נلت
עמיט שמלט ולא ישתת
שם וועוז ליום שפט

מאפייני השיר:

מעוניין לזהות את רעיון ה"אקרוסטיכון" שבו שמו של המשורר מופיע מצירוף האותיות הראשונות של כל שורה של המילים : דונש.

השיר גדוש בנוימות ומליטמות. יש נוימות של שניים ושל שלושה צלילים ויש מליטמות של ארבעה צלילים (3+) ומליטה ארוכה יותר של 11 צלילים.

השיר מחולק לשני חלקים, שהראשון בהם חוזר שתי פעמים בצורה מדויקת ואילו החלק השני מביא, בחציו הראשון, רעיון חדש ובחצי השני יש חוזרת מדויקת על הפסוק הפותח, אך רק פעם אחת. מכאן שאם נחלק את השיר לארבע פסוקיו קיבל את הצורה : א-א-ב-א.

ניתן לחלק את השיר לפסוקונים ואז יתברר לנו שככל פסוק מתחולק סימטרית לשני פסוקונים בני ארבע תיבות כל אחת. כשהשלוש הפסוקים החזורים בנויים משני פסוקונים החזורים כמעט במדויק. אם נסמן את המבנה של השיר תוך חלוקתו לפסוקונים נקבל את הצורה הבאה :
א-א' - א-א' - ב - א-א', כאשר כל חלק כאן נمشך ארבע תיבות.

פסוק הראשון (ה חוזר למשה שלוש פעמים) מושתת על קיושו של שני הצלילים מי (טוניקה) ו- סול (דרגה שלישית). הסולם נוטה לפירגי עם סקונדה קטינה בין הדרגה הראשונה לדרגה השנייה.

חלק במקשת את הצליל سي שהוא צליל הדומיננטה של הסולם. המעניין בשיר זה הוא העובדה שלושת הצלילים המובלטים מהווים משולש על הצליל מי (מי - סול - סי) כאילו היינו בסולם מי מינור, אלא שהיעדרותו של הצליל פה דייז, והבלתו של הצליל פה בקר הופכת את הסולם לטולם פירגי. אכן שילוב מעניין של סולמות.

בסיום כל פסוקון (מתוך הפסוקונים החוזרים) קיימת תחושה של סקונוצה יורדת למרות שאין זאת סקונוצה מדויקת (מליסמה וירידה לצילול ושוב מליסמה וירידה לצילול מ'). ההבדל הוא בצלילים האחרונים של המlisמות.

הצעות לדרכי עבודה:

- לימוד השיר תוך כדי זיהוי מבנהו והמרכיבים האופייניים. מואד חשוב להבחין בין הנזימות והמליסמות. ניתן לשאול באילו מקומות יש יותר מצליים אחד על הברה ולסמן זאת בקווים על החרבות (שני קווים לנימה בת שני צליילים על הברה, ארבעה קווים למlisמה בת ארבעה צליילים על הברה וכן הלאה). בדרך זו התלמידים יפנימו את המנגינה על עיטוריה וכשיתחילו לשיר ידிகו בשירה.
- הילדים יכולים לשיר את השיר בשלמותו.
- ניתן לחלק את הכיתה לשווים כשל מחצית השיר פסוקון אחד וכך יבדלו בין הסימנים של הפסוקונים השונים.
- אפשר לבנות אין ספר תבניות אוסטיניאטו לילוי השיר (להלן מספר דוגמאות):
 1. שתי שמיינות וארבעה חלקים של עשרה.
 2. שמינית ושני חלקים של עשרה (פעמיים לכל תיבה).
 3. סינкопה לכל תיבה (שמינית רבע שמינית).
 4. רביע רביע שתי שמיינות שתי שמיינות. זאת התבנית הנמשכת שתי תיבות.
 5. ארבע חלקים של עשרה ושתי שמיינות.בדרך זו אפשר לחבר פרטיטורה מעניינת.
- חשוב לנצל דרכים ופחות לביצוע מקצבים האוסטיניאטו הלו ולהבליט בכך את הנויה הティינית של השיר.
- רצוי לחבר קול שני המשותת על הצלילים הבולטים שבכל תיבה ותיבה.
- להעמקת תחושת הסולניות הפריגית יש להתמקד סביב שירת ונגינת הטטרקורדים הבאים בירידה: לה-סול-פה-מי; מי-רה-דו-סי.

אודר כי טנידטני

תהלים קי"ח כא-כו

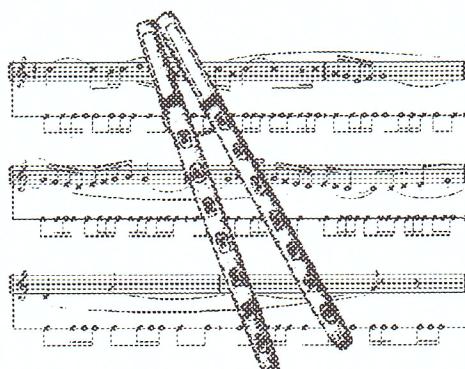
לחן: נושא מזרחי מפי עזרא ברנע

אנא ד' הוועיטה אָ
אנא זהעלאה אָ

מאט ד' הוועיטה אָת
זהא נפלאת מעילע

אודר לי עליינע
וואָזֶה לְלִיטֹוּה

זה האט עשה ד'
געילה ונטמזה מ

אם טאמו ומטען
וואַיְוָה לְרָאַשׁ פְּיעָז

מאפיין השיר:

פיוט זה מהוווה דוגמה הנדרת לשירת מענה.
שרים אותו בימי ר'ח וחגים.

כל שתי שורות מהוות משפט מוסיקלי שלם כהמיליםמושרות פעמיים, בפעם הראשונה בפסוק היוצר תחושה של "שאליה" (מתה ועצירה על צליל הדומיננטה) ואילו בפעם השנייה הפסוק יוצר תחושה של "תשובה" (הרפיה ועצירה על צליל הטוניקה).

הפסוק הראשון בכל בית עבר שניים מעודנים ביוטר, המהווים מעין וריאציות על המנגינה בעוד הפסוק השני חוזר על עצמו כמעט בדיזוק וرك בבית האחרון משתנה המקצב שלו עם צירוף של הסינкопה. הצורה המתΚבלת היא איפוא: א-ב-א'-ב-א''-ב-א'''-ב-א''''-ב-ב''.

מלבד שתי הפעמים האחרונות של חלק ב (העובד שניוי קצבי לעומת המקור הקובע) אפשר להתייחס אל פסוק זה כל פזמו חזר. יש כמובן אפשרות לראות בכל המבנה רעיון של רונדו המתחwil בחלק המשנה אולם עדיף להתייחס לרעיון הוריאציה כפי שתואר קודם לכן.

השינויים בפסוקי ה- "א" יכולים לשקף את המצב בו סולן מבצע את "א" בעוד הקהילעונה עם "ב". סולן יכול לעטר ולשנות מעט את הפסוקים שלו בעוד הקהיל חייב לשיר יחד את אותה המנגינה (אחרת יהיה ערבות בلتוי הרמוני של הקולות). אפשר גם להתייחס כאן את חלק "א" מבצע, בכל פעם, סולן אחר ומכאן השינויים הקלים בין החזרות על "א".

מן הראוי לשים לב כיצד כל פסוק מעטר וمبוסט צليل אחר: הפסוק הפתוח (של הסולן) מושתת על מספר עיתורים סביב הצליל לה, המהווה את צליל הדומיננטה של הסולן (רה מינור) ויוצר מתח השואף לריפוי ולפתרון, ואילו הפסוק הסגור מושתת על "הובלות" אל הצליל רה, שהוא צליל היסוד של הסולן. השלד של השיר יהיה איפוא: רה - לה (ארוך) - רה.

יש בפיוט מספר נוימות (שניים או שלושה צלילים על כל הברה) ומספר מליסמות (מאربעה צלילים ומעלה על כל הברה). המlisמות מאפיינות, כרגע, את השירה המזרחית.

הרבית התיבות הראשונות בכל תיבה מושתתות על אותה יחידה קצבית. דומה הדבר עם יותר שינויים בתיבה השנייה של כל שורה. התיבות האחרונות של כל פסוק פותח זהות לחולtin ובهن מופיעה המlisמה הבולטת ביותר, אשר מהווע עיטור סביב הצליל לה.

שיר זה מהווע חזדמנות מצוינת ללימוד או ביסוס והפנמה של המקצב: רבע מנוקד ושמינית וכן זכורת לסיינופה, המבליטה מאד את השינוי במהלך הקצב של הבית האחרון.

הצעות לדריכי עבודה:

- לימוד השיר יעשה תוך גילוי המבנה שלו והשינויים החלים בחזרות על הפסוקים השונים.
- זאת חזדמנות נאותה למד את רעיון המתח וההרפה (שאלת ותשובה) בשני הפסוקים של כל בית, מהוועים משפט מוסיקלי. חשוב שהתלמידים יבינו שמשפט מוסיקלי מכיל בתוכו שני משפטיים מיוליים (שאלת ותשובה). המשפט המוסיקלי מתחלק לשני פסוקים, אשר יכולים להתפרק לפסוקונים ואו למוטיבים (רעיון מוסיקלי קצרים ביותר מהוועים בסיס לפיתוח).
- אפשר להזכיר שני אקורדים עם צלילים מटפרקים או מטלופונים שהוצענו מתוכם את שאר הצלילים. שני האקורדים יהיו רה-פה-לה כמייצג את המשולש על הטוניקה, וכן סול-לה-מי המייצג את הדומיננטה. בכונה לא נכלל כאן הצליל דו דייז כי יתרן והתלמידים אינם מכירים אותו. ניתן כמובן, אם רוצחים, לכלול אותו ולהעшир את תחוות המתח. אפשר שלכל תלמיד יהיה רק צליל אחד בידו ועליו יהיה לדעת מתי לנגן אותו, על פי מספרים, או סימנים של המנצח.
- קל מאד לחבר קולות מלוועים המושתתים על צלילים ארוכים (חצאים או יותר) אשר יללו את המנגינות של הפיוט. קולות ליוי אלה ניתן לשיר או לנגן, בהתאם לתנאים ולידע של התלמידים. אפשר גם לחבר פרטיטורה שלמה, הכוללת גם ליוי קצבי שיכל להיות מושתת גם על תבניות אוסטיניאטו שונות.
- מומלץ מאד לבצע את הפיוט בטכסיים של ראש השנה. הביצוע יהיה מקהלי בליווי כלי נגינה, בהתאם לחומר הנלמד בשיעורים.
- יש מקום לאפשר לתלמידים לאלתר את המגינה של הפסוק הפתוח בתנאי שניתן יהיה להווע את המנגינה המסתתרת בתוך האלטור.
- ניתן כאן למד את מרוחכי הקווארטה והקוונית: כל פסוק פותח מתחילה בקפיצה של קווניתה בעלייה וายלו באמצעות כל פסוק תשובה ישנה קפיצה של קווארטה בעלייה. זאת חזדמנות לתרגיל שירות הרץ העולה: רה-מי, רה-פה, רה-סול, רה-לה. אפשר גם שקבוצה אחת תשיר את הצליל רה ארוך כשיתר התלמידים ישירו סדר עולה ויורד של צלילים מרעה וחוואה לרה. בכך זו יחושו התלמידים את המרווחים הללו וגם יפתחו שמיעה דו-קולית.

בצאת ישראל ממצרים

תהלים קיד
לחן: יהוחי טוניס

מה לך היום כי תנו
הירון תיסוכ לאהו
ההרים تركזו כאלים
גבאות כבוי צאן

מלפי אוזן חולן הארץ
מלפי אלה יעקב
תהפכני חצור אגס מים
חלמש למעינו מים

בצאת ישראל ממצרים
בית יעקב מעם לועז
הייתה יהוזה לקוזשו
ישראל משלוחיו

היום ראה וינוט
הירון ייסוכ לאהו
ההרים רקזו כאלים
גבאות כבוי צאן

מאפייני השיר:

השיר כתוב בסולום פה דורי. עם הגבהה הצליל מיימי במקור במקור בסולום מינור הרמוני.

המנגינה מותאמת לבתיים השונים: לשושת הבתיים הראשונים בדיקו אותה המנגינה ורק לבית האחרון הסיום משתנה וubah בכך על סיום השיר. יש לשער שאילו היו יותר בתים הם היו חוזרים על המנגינה הראשונה ורק הבית האחרון היה מקבל את השינוי הנ"ל.

המנגינה של שלושת הבתיים הראשונים מסתיימת על הצליל סול (הדרגה השנייה של הסולום) ויוצרת בכך שאיפה להמשך. רק בבית האחרון מסתיימת המנגינה על הטוניקה ומדגישה את תחושת הסיום וההרפה של המתח ששרר בסוף כל אחד משלוש הבתיים הראשונים.

לשיר אופי רצ'יטטיבי על בסיס הביטוי: "שיר כפי שאתה מדבר". הדבר בא לידי ביטוי בחזרה הרבה על הצליל פה, שהוא צלילי הטונייקה. זה מעניק Ci בתפקידים אירופאים נהוג לשיר את ברצ'יטטיב כך שהחזרה היא על הצליל החמיší, צליל הדומיננטה, היוצר מתח השואף לפטרון. כאן, לעומת זאת, המהלך מלוזי נושא על הטונייקה ורק בסיוםו הוא עוצר על הדרגה השנייה (סול) ויוצר בכך מתח המאפשר להתחליל בית חדש.

יש בשיר נימיות אחידות של שניים ושל שלושה צלילים על הברה ומליימה אחת המunterת את מהלך הסיום של השיר.

הצעות לדרכי עבודה:

- הצגת השיר בשלמותו ושאלות על המבנה שלו ועל מהלכים מוסיקליים חוזרים:
 - האם המנגינה חוזרת בזורה זהה בכל הבטים? (לא. בבית האחרון יש שינוי המبشر לנו שהשיר הגיע לסיומו).
 - היכן יש יותר מהבראה אחת על כל צליל. (הבחנה בין נימיות למליימות). כאן חשוב להתייחס למיקום של הנימיות או המליימה ולבדוק את הקשר בין מלה וצליל כהסבר לתופעות הללו.
 - באיזה צליל מסטיימים שלוש הבטים הראשונים ואיזו תחושה סיום זה מקנה לנו? שלוש הבטים הראשונים מסטיימים על הדרגה השנייה של הסול וויצרים בכך מתח המכبيب המשך, ובמקרה זה התחלתה של בית חדש. רק בסיוםו של השיר המנגינה מסתiemת על הטונייקה ותחותת הסיום היא ברורה ולא נשאיר מתח שיר לשחרר.
 - איזה צליל חוזר מספר רב של פעמים ומדוע? הצליל פה (הטונייקה) מופיע 75 פעמים, הרבה יותר מכל צליל אחר: מי בمول (16), לה ב מול (14), סי ב מול (12), סול (12), רה (8), זו (5), מי בקר (3).
- חשוב להתייחס להערות על כך בסעיף "מאפייני השיר".
- אם יש בידי התלמידים דף עם התווים אפשר לבקש מהם לסמן בעיגול את הצלילים החוזרים כי הרבה פעמים (הצליל פה), במשולש את הנימיות ובריבוע את המליימה.
- ניתן לחבר אין ספור תבניות אוסטינאטו לילויו מתזמר של השיר. התבניות תבוצענה בכל הקשה שוונים (או בקрайת מיללים חזורות) תוך בניית הדרגתית ומצטברת של פרטיטורה. ניתן כМОון לתזמר באופן חופשי ולא רק עם תבניות אוסטינאטו. בכל מקרה יש לעוזד את התלמידים להציג תזמוריהם ולנתח על ביצועם. אפשר לחלק את הכתיבה לקבוצות כשל קבוצה מכינה תזמור משלה ובסופה נזין לביצוע הצעות הקבוצות השונות. אפשר לבנות יצירה שלמה מצירוף התזמורים של הקבוצות השונות ובסיום כולם יגנו יחד.
- אפשר לחלק את הכתיבה לאربع קבוצות כשל קבוצה מציעה תנואה משלה לבית שלא ובכך לבנות יצירה המשלבת תזמורם, שירה, נגינה ותנואה.
- מומלץ לבצע את השיר בליווי נגינה בטקסי ראש חודש.

איש דמעלות

ע"פ פרקי אבות

לחנו: לאה אלשר

The image shows three staves of musical notation. The top staff uses a treble clef, the middle staff uses a treble clef, and the bottom staff uses a treble clef. All staves are in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation consists of various note values including eighth and sixteenth notes, with some notes connected by stems and others separate. There are no rests or bar lines present.

**איך זה חתום? זה תלמיד מל' אום
או מל' אחד יעל' לחיות חתום
מיוז האיש היגיר? (העשרה, הפליט)
ואם הוא לאמת קיימ...
אנו מצלמה מעד החוצה.
או מי ייזע עליה חסונה?**

מאפייני השיר:

השיר מתחולק לשני חלקים כאשר חלקו הראשון פועמים עם שני בסיסים. בדרך זו מתקבל המבנה הבא : א-אי--ב-ב'. השיר הוא סימטרי : כל השיר מתחולק לשני חלקים בני 8 תיבות בדיזוק. כל חלק מתחולק לפסוקים בני ארבע תיבות כל אחד וכל פסוק מתחולק לפסוקיות בננות שתי תיבות כל אחת. מבנה זה מזכיר את המבנה הקלאסי הנקרא "פריזדה" והמאפיין רבים מן הנושאים ביצירותיהם של היידן, מוצרט ובטהובן.

יש בו ריבוי של סינкопות (הוזדמנויות למד או לבסס את מקצב הסינкопה ומשמעותו כמניע את המנגינה ותורם לה האצה כלשהי). חשוב להבחין בסינкопות השגרתיות (שמינית - רביע - שמינית) לעומת שתי הסינycopות המופיעות בתיבה הרביעית, בין התיבות התשיעית והעשירית ובין התיבות השלישיות והרביעיות.

יחיזות המלוזיה מתחלקים לשני סוגים: מהלכים המתחילה מצליל מודגש ומהלכים המתחילה עם אקדם. יש מקום להתייחס לקשר בין המילים בשפה העברית לבין הצורן באקדם.

קיימים משחק הרמוניים חביב בין הסולמות רה מינור ופה מאז'יר שהם סולמות מקבילים (עם אותו סימן התק: סי בМОל) ארבע התייבות הראשונות מבססות את הצלילים פה ו- לה כשרבע התייבות הבאות מוסיפות גם את הצליל רה (הטונייה) ובכך מהוות השלב המלודי של החלק הראשון משולש בסולום רה מינור. תחילת כל תיבה, ארבע התייבות הבאות, מבססות מושולש המגדיש את

הצליל פה. ניתן להתייחס למהלך זה גם כאל ספטאקורד זומיננטי ברא מינור, המוביל לסולם סול ((תיבה מס' 12 סול - רה). בפסקוק האחרות חוזר המשחק בין הצליל פה לצליל רה תוך הובלה לסיום על הטוניקה רה.

מנעד השיר נדל ומרתחב בהדרגה: פסוק ראשון נע מנעד של קווארטה, הפסקוק השני מגדיל את המנעד לקוונטה וailo הפסוק השלישי מרחיב את המנעד לאוקטאבה המשלימה את הסולם רה מינור.

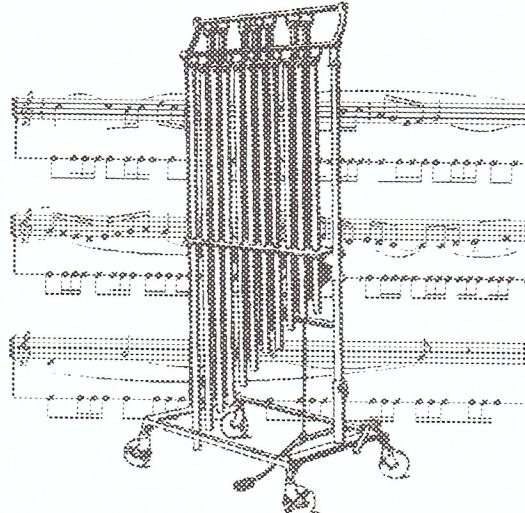
הצעות לדרכי עבודה:

- לימוד השיר לאחר זיהוי מרכיביו העיקריים בצורה שאלות המאפשרות למורה להשמי את השיר מספר פעמים לפני שהתלמידים שרים אותו.
- דקלום המילים "מייהו האיש" במנון עשיר של אינטונציות, דינמיות ופעמים שונים וכן בלויוי קולות גוף או כל הקשה שונות. מילים אלה יכולות להוות אוסטיניאטו לאורך כל השיר (עם הפסקה של רביע לאחר כל פעם, ככלומר בתחילת כל תיבה. בדרך זו ניתן ליצור הרבה תבניות אוסטיניאטו אשר ילו את השיר. במהלך העבודה התבניות האוסטיניאטו מצטרפות לרבע-קוליות הבאה לידי ביטוי בצורה פרטיטורית שהתלמידים בונים בהדרגה.
- לימוד או ביסוס תבנית הסינкопה. צירוף המילים "סינкопה-טה" כאוסטיניאטו המלווה את השיר לאורכו. חשוב להסביר את מהות הסינycopah כתבנית המביאה להפרה של התחושה המשקלית על ידי התקנת ההדגשה המשקלית למקום שכרגיל אינו מודגש באותה המסגרת המשקלית. חשוב שהתלמידים יזהו את מיקומן של הסינкопות בשיר.
- במסגרת יצירת קשר בין התוון למוזיקה, רצוי לאפיין כל דמות (החכם, הגיבור, העשיר, המכובד - ואולי אף לאפשר לתלמידים להוסיף דמויות משלהם שמספר ההברות שלחן משתלב עם המנגינה) על ידי תבניות מקצב מתאימות.
- ניתן להציג את השיר עם תיבות חסרות (שבהן יש חזרה על תיבות אחרות בשיר) כשלול התלמידים לזהות את המנגינה ולהשלים את החסר מתוך התבונות בהן רשומים התווים החסרים
- כדאי להזכיר קרזה "אייזהו חכם הלומד מכל אדם"
- רצוי להזכיר את הצלילונים כך שיהוו אקורדים שיילו את השיר. (רה-פה-לה, רה-פה-לה-דו ועוד).

ארץ אֶבֶת אַלְבָּ

דברים ח' ח'
לחן: אה אולשך

ארץ זמת חלב וחלש
ארץ חספה וטעהה
גפן ורימון
ארץ תמר ותאנה
חויטת נה המן

מאפייני השיר:

השיר בנוי משני חלקים שווים שכל אחד מבוצע שתי פעמים. כך מתקבלת הצורה:
א-א-ב-ב.

השלד המלודי של החלק הראשון מושתת על הצלילים מי ומעט על הצליל סול. חלק זה מתחולק לשני חלקים שהראשון בהם הוא עיטור סביב הצליל מי משני צדדיו ואילו החלק השני מעטר את הצליל מי רק עם קשת של צלילים מעליו.

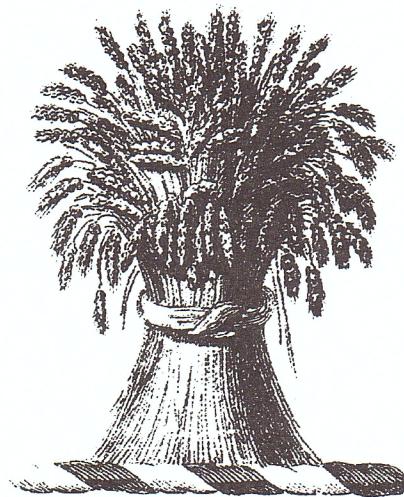
גם החלק השני מתחולק לשני חלקים שהראשון בהם מעביר אותנו לתחום סולמicit החדש הנשענת על הצליל לה. אילו היה מופיע בחלק זה גם הצליל פה דייז כי אז היינו חשים שעברנו לסולם רה מאיזור אולם בשל העדר הצליל הזה וההמשך המוביל לצליל הטוניקה מי הופך השלד לשילד של קווארטה מי-לה. בחלק זה הצלילים לה ו-מי מעוטרים משני הצדדים שלהם.

חשוב לציין שהחלק הראשון מתחולק לשני חלקים שהמהלך הקצבי בהם זהה לחלוtin וرك המנגינה שונה כבחלק הראשון המנגינה מתחילה בירידה ובחלק השני היא מתחילה בעלייה.

החלק הראשון מאפשר למדוד או לבטא את הרבע המנוקד עם שמיינית אחוריו ואילו החלק השני יכול לשמש ללימוד או בסיסוס הסינкопה.

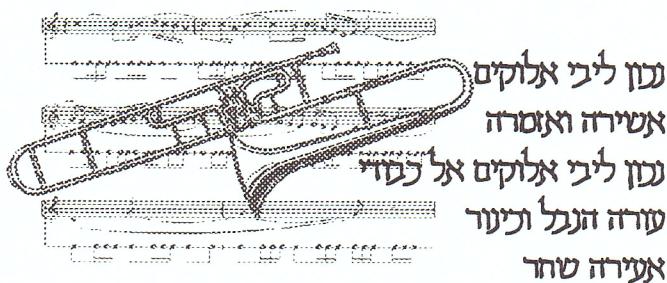
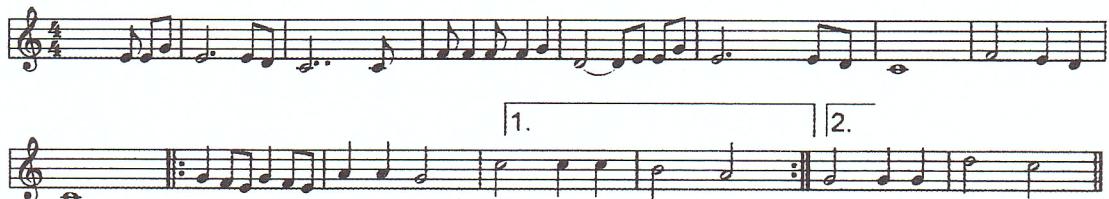
הצעות לדרכי עבודה:

- לימוד השיר על ידי זיהוי חלקיו ומרכיביו השונים.
- שחזור שירים אחרים המוכרים לתלמידים והמושתתים על אותן מילים.
- לימוד או ביסוס המקצבים שבשיר (רביע מנוקד עם שמינית ו/או סינкопה).
- חיבור קולות נוספים (עם צלילים ארוכים ומחלכים מלודיים פשוטים לביצוע בשירה או בנגינה) שהתלמידים יבצעו קליווי לשיר.
- חיבור תבניות קבועות (אוסטיניאטו או אחרות) לילוי השיר.
- בניית הדרגתית של פרטיטורה, עם התלמידים, וביצועה.
- חלוקת הכתיבה לקבוצות כשל קבוצה מציעה דרך אחרת של ביצוע (סולנים ומנגנים, עם תנואה וכל דרך מקורית אחרת).

שירת דלוויים

מתוך ספר תהילים נז' ה-ט
לחן: לאה אלשר

מאפיין השיר:

הבית מתחולק סימטרית לשני משפטים מוסיקליים (הcolsטים מתח ורפיון או שאלת ותשובה), כשל משפט חוזר פעמיים עם שינוי בסיוםו. כך מתבלט הצורה: א-אי-ב-בי.

המשפט הראשון (א-אי) מתחיל עם אקדם בעוד השני (ב-בי) מתחיל מתחילת התיבה, כמו למשל על הצליל המוטעם. זה משרות בדרכן נאותה את הטעמאות המאפייניות את השפה העברית: המלה הפותחת את המשפט הראשות היא מלרעית (הטעמה נופלת על ההבראה השנייה של המלה נכוון וכשאומרים את המילים "נון ליבי" הטעם זו להבראה האחורה מתוך ארבע ההבראות הללו. מכאן שהלחן מחייב אקדם של שלושה צלילים עברו שלוש ההבראות.

שונה המצב במשפט השני של השיר, המתחיל במלה "עוריה" שהיא מליעלית (הטעם נופל על ההבראה הפותחת) ורק לא היה צריך באקדם.

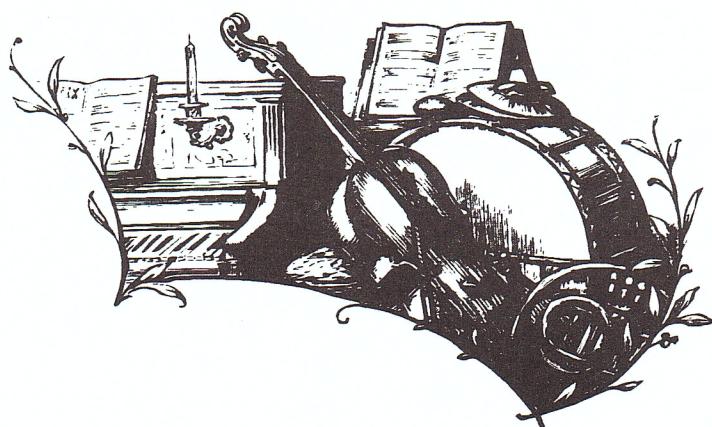
מעניין, בנושא זה, מה שמתורחש בתיבת השלישית של השיר, עם המלה "אשריה": הטעם אמרור ליפול על ההבראה השנייה (שי) וכן ההבראה זו פותחת את התיבה כמתבקש. אולם דווקא כאן מופיעה סינкопה המזיזה את הטעם מן הצליל הראשון (משמעותית) אל הצליל השני (הארוך יותר = רבע). מהלך זה יוצר מניע התורם לורימה המלודית ולאופיו של השיר.

השיר הוא סלבי מובהק והקששות המופיעות בו אין יוצרות נוימות אלא מאיריות צלילים. חשוב ללמד את התלמידים את ההבדל בין לגאטו, המחבר צלילים שונים לבין קשת המאריצה את אותו הצליל ובשל כך אינה יכולה להיקרא לגאטו אלא קשת שכל תפקיד להאריך את הצליל עצמו.

המשכים המעורבים בשיר זה הם פשוטים ביותר וכוללים שלם, שלושה ربעים, חצי, רביע ושמינית ובשל כך ניתן לבסס או ללמד את המשכים הללו.

הצעות לדרכי עבודה:

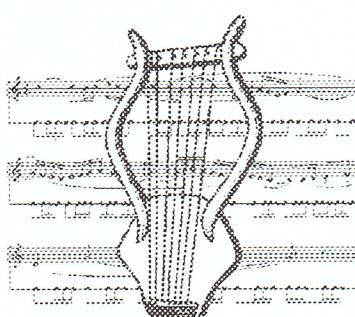
- לימוד השיר תוך שאלות על המבנה והמאפיינים האחרים המוזכרים בסעיף הקודם.
- פיתוח התחושה של מתח ורפיון (שאלת ותשובה), עליה מושתת השיר כולו. ניתן לנסות לשיר את הפסוקון השני לפני הראשון ולהשוו את נושא המתח והרפיון ואת השאייה לסיום או להמשך ולפתח שיחת מענייניות על הנושא.
- ביסוסו והפנומו ייעשו על ידי חלוקה לקבוצות (שתיים המתחקלות במשפטים המוסיקליים או ארבע, המתחקלות באربע הפסוקונים עם השינויים בסיום כל פסוקון שני).
- ניתן לחלק כל פסוקון לשני חלקים המושרים על ידי סולן לעומת כל הכיתה. החלוקה ביניהם יכולה להשתנות (להפוך את הסדר) במהלך השירה של השיר מספר פעמים ברצף.
- בשל הרמוניות הפחותה של השיר ניתן לחבר קול שני המושתת על צלילים ארוכים בהתאם למתקש בהרמוניה. בכך זו אפשר לבנות פרטיטורה מצטברת של קלילים מלודיים וקצביים אחד.
- כל צליל ארוך, ניתן בנגינה לבצע על ידי חוזרת על אותו צליל. כך צليل הנמשך שלושה רביעים ניתן לבצע על ידי נגינתו אותו הצליל במגוון אפשרויות: חצי ו עוד רביע, רביע ועוד חצי שלושה רביעים ואין ספור אפשרויות אם נוסיף גם חלופה לשמיניות. אם ננצל בדרכים שונות את הצלילים הארוכים, יחסית, נקנה לתלמידים את ראשית המודעות לחברו וראיציות. אפשר להגיע, עם ניצול רעיון זה בלבד למגוון בלתי נדליה של וריאציות. רק מאוחר יותר נסמן צלילים לצלילי המנגינה המקורי מבלי לפגוע במנגינה עצמה.
- יש לנצל את האזנה לביצוע של השיר ליזיהו הכלים המבצעים אותו ולהבחנה מכלול מרכיבים שיש בהקלטה. זה יכול להיעשות בעזרת דפי עבודה שונים למגוון המשימות הללו.
- חשוב לתזomer את השיר על פי הצעות התלמידים.

דָּכְלַוִּידָּה

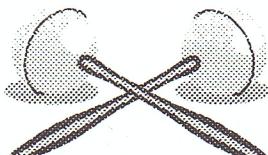
תהלים ק"ג
הלחן: ספרדי עממי

הָלֹלוּוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפֶר!
הָלֹלוּוּ נְגָלֵ וְלִינּוּרִ
הָלֹלוּוּ בְּתַנְפַּתְבָּחָלָה!
הָלֹלוּוּ בְּמִינִים וּוְעֲגָלִ

הָלֹוִיה!
הָלֹוּ אֶל בְּקָדְשָׁוּ
הָלֹוּ בְּרַקְעַעַוּוּ
הָלֹוּ גַּגְרוֹתָאִי
הָלֹוּ כְּרוֹבְגָדוּלָה

הָלֹלוּ בְּעַלְעַלְעַלְעַי שְׁמָעִ
הָלֹלוּ בְּעַלְעַלְעַלְעַי תְּרוּעָה
כָּל הַגְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יְהָה, הָלֹוִיה!

מאפייני השיר:

שיר סימטרי בכל חלקיו. הוא מתחולק לשני חלקים בני שמוña תיבות כל אחד, כל חלק מתחולק לשני פסוקים בני ארבע תיבות כל אחד וכל פסוק מתחולק לשני פסוקונים בני שתי תיבות כל אחד. מבנה זה מאפיין את מבנה מרבית הנושאים ביצירות מן התקופה הקלאסית. ניתן יהיה למצאו מבנה זה ברבות מיצירותיהם של היינן מוצרט ובטהובן. מבנה זה נקרא בשפת המוסיקה בשם "פריזודה". שירים רבים מושתתים על המבנה הזה ובתוכם השיר הידוע "יונתן הקטן"

בחלק הראשון של השיר נינוי כל פסוק מחזורה דומה (לא זהה!) על שתי התיבות הפותחות. המڪצט זהה אך המנגינה מזכירה סקונצה עם שינויים קלים במלודיה. בפסוק הראשון רעיון הסקונצה הוא בעלייה ואילו בפסוק השני הסקונצה יורדת ובכך נוצר איזון מעניין מבחינה מוסיקלית.

החלק השני של השיר מביא תחילת סקונצה מדוקיקת בירידה ובהמשך מעין וריאציה על הסקונצה המשיכה את הירידה וتبנית מסימית המחזירה אותו לצליל היסודי של השיר (דו = טוניקה)

החלק הראשון מושתת על שלד של שלושה צלילים היוצרים משולש דו מאז'ור (דו - מי - סול) ואילו החלק השני של השיר מושתת על שלד היוצר ירידת מן הצליל סול עד לצליל היסודי דו (סול - פה - מי - רה - דו).

חשוב לציין שכל החלק הראשון של השיר מושתת על תבנית קבועה החוזרת על עצמה ארבעה פעמים עם שינויים קלים בפתחת כל התבנית (חצוי, שני רבעים מחוברים, רבע מנוקד עם שמינית) רוב השינויים כאן הם תולדה של מספר ההברות במילים המושרו.

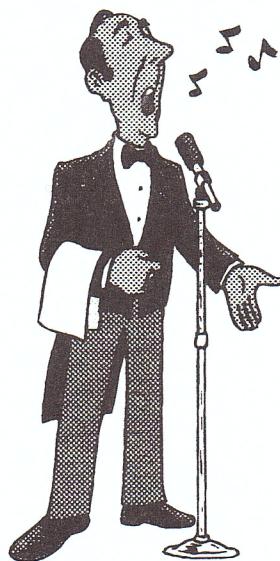
בשיר זה ניתן להבחן בחלוקת ההברות בשלוש הצורות האפשריות: **מליטמיות** (יותר משלוש צלילים על כל הברה), **נוימטיות**, (שניים או שלושה צלילים על כל הברה), **סילביות** (צליל אחד על כל הברה). חשוב למצוא את כל המקומות המתאימים לכל סוג.

חשוב לשים לב לדרכים בהם מבוססת הטוניקה בשיר זה: בחלק הראשון שלושת הפסוקונים הראשונים צוברים מתח גובר והולך על הדמיונטה ורק בפסוקון האחרון נפתר המתח בירידה אל הצליל דו. בחלק השני של השיר, לעומת זאת ניתן להזות את השינויים הARMONIYS המתחוללים בסוף כל פסוקון (פה - מי - רה - דו, המאפשרים משחקים עם הדרגות הרביעית, החמישית והראשונה).

הצעות לדרכי עבודה:

- לימוד השיר תוך זיהוי מרכיביו העיקריים בעזרת שאלות מכוננות. מכך חשוב להרגיל את התלמידים להזות תחילת הנגינה של השיר והבנת מה שהם שרים מבחינה מוסיקלית. מובטחת הפנמותו הנכונה של השיר ובנייה מושכלת.
- התלמידים יתבקשו להזות את כל כלי הנגינה המוזכרים בשיר ולהתיחס למשמעות המוסיקה בתפילה ובפיוט.
- לבקש לסמן בעיגול את כל הפעמים בהם מופיעה המלה "הלויה", מלבד את המיקומות בהן מופיעה המלה "הלווה" ובמשולש את המיקומות בהם מופיעה המלה "הלי". מספר הצלילים המוקדשים למילים אלה משקף את חשיבותן ומרכזיותן בمسגרת השיר. חשוב לבדוק את התבניות המלודיות העוטפות כל אחת מן המילים הללו (מליסמה, נוימה או סילביות).
- זיהוי הסקונצות עם הוריאציות שלHon וקיוון, תוך בדיקת רעיון האיזונים האסתטיים בשיר.

- זיהוי המבנה המיעוד של השיר תוך הבחנה בסימטריה הבולטת בשיר.
- בחירת תכניות אוסטיניאטו מתוך מילוט השיר וניצולן בתזמור קולי וכלי אחד, תוך בניית פרטיטורה שהتلמידים יוצרים ומעצבים בהדרגה.
- גילוי ההרמוניות המתאימות לכל פסוקון ולהרמן את שיר תוך ביצוע בכלים מקלדת מלודיים.
- בשיר זה ניתן למדד או לבסס את המקצב: רבע מונך ושמינית.
- ניתן לנשות ולבנות את כל הנטגה המזוכרים בשיר מחומרים מן הטבע. אפשר להוסיף את אותם כלים כשהם מזוכרים במהלך השיר עם הכלים עצמם.

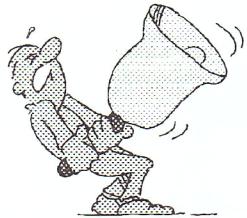

לְפָנֶיךָ

נספחים

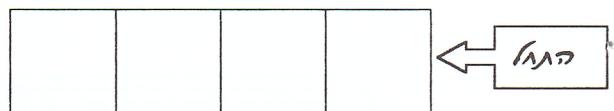
אור זרוע

גָּמְגָמָה גַּלְגָּלָה

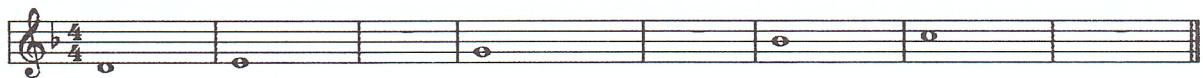

A B A D

1. כתוב את מבנה השיר בחלונות. לדוגמה:

2. השלם את הצלילים המסרים בסולם רה מיור

3. סמן את תבנית המקצב התזרת בשיר בעיגול, ורשותן כמה פעמים היא תזרת בשיר.

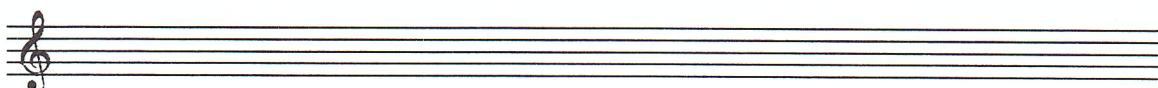

פעמים:

4. השלם את התיבה השלישית כרצונך.

*שיר ולגא את כל השורה

השופר שלל

ז' עזקה גלגולי

1. נגן ויטר את התבניות הבאות.

א ב ג

2. נגן את התבנית הראשונה כאותם יענו לאורן כל השיר, וכן המשך אם עם התבנית השניה והשלישית.

3. כתוב תבניות חדשות שימושכבות מהקיינטה רה וללה.

"מודה אני לפניך"

ט' עזרא גולאנז

1. כתבו בחלונות את המלה סולו או טוטו, בזמן השמעת השיר.

מחזה אני לפניך
מלך חי וקיים
שחוותת לי נשטעט במלחה
רעה אמונען
תוודה צוודה ציווה לנו מטה
מורשתה קהילת יעקב

2. העלם בחלונות את הצליל האחרון בכל משפט. (סול או רה)

3. המצא משפט מօיקל גסולם רה מילוי.

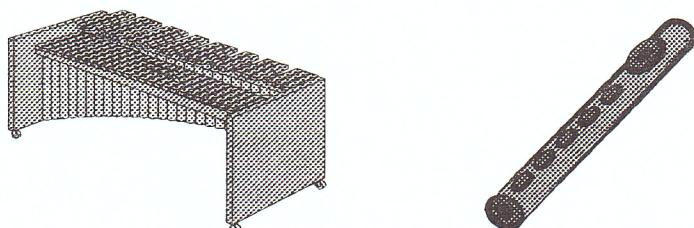
"כִּי אֲשִׁמָּרָה הַשְׁבָת"

311575 73122 93

1.>Oמן בעיאול את המשפטם זההיהם

The musical score consists of two staves. The top staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature. It contains 12 measures, ending with a repeat sign and a double bar line. The bottom staff begins with a treble clef and a common time signature. It contains 10 measures, ending with a single bar line. Measure numbers 3 and 4 are circled above the notes in both staves.

2. פ.ג) במלטווון או בחליל את המשפטיםזההים ושייר את המשפטים השווים.

3. השלם בתווים חדשים את המלגינה.

Musical score for "The Star-Spangled Banner" in G major, 4/4 time. The top staff shows measures 1 through 4. Measure 1 consists of eighth-note pairs. Measures 2 and 3 show sixteenth-note patterns. Measure 4 begins with a half note followed by a sixteenth-note pattern. The bottom staff shows measures 3 and 4. Measure 3 starts with a half note followed by a sixteenth-note pattern. Measure 4 continues with a sixteenth-note pattern. An arrow points down to the start of measure 4 on the top staff.

"דָּרְרוֹר לִקְרָא"

3115705 73124 93

1. העלם את הצלילים המתאים בסולם מי פריא.

כטב 2 תפקדים מ Każב"מ שווים אחד לדרך והשנ' לפה.

A musical score for a single instrument, likely a flute or recorder. The score consists of two staves of music. The top staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (indicated by a '4'). The first measure contains a single eighth note. The second measure starts with a fermata over a sixteenth note, followed by a sixteenth note tied to the next, which is then divided into three eighth notes by vertical bar lines. The third measure begins with a fermata over a sixteenth note, followed by a sixteenth note tied to the next, which is then divided into three eighth notes by vertical bar lines. The bottom staff begins with a bass clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature. It contains a single eighth note.

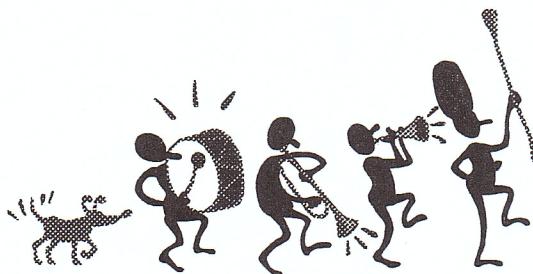
גְּדוֹלָה

三

5 5 5

גְּדוֹלָה

四

"אָזֶר כִּי עֲנֵיתָנִיל"

ג' גַּלְגָּלָה עֲזָבָה

1. חובר תבניות נסוכות לשליש, דרבוקה ותוף מרים

Musical notation for the first section of the song, consisting of four measures. The top staff is treble clef, 3/4 time, with notes: dot, eighth note, eighth note, eighth note; eighth note, eighth note, eighth note, eighth note; eighth note, eighth note, eighth note, eighth note; eighth note, eighth note, eighth note, eighth note. The bottom staff is treble clef, 3/4 time, with notes: open circle, open circle, open circle, open circle; open circle, open circle, open circle, sharp sign.

Below the musical notation are three icons: a triangle (triangle), a small drum (darbuka), and a large drum (tambourine).

Musical notation for the second section of the song, consisting of four measures. The top staff is treble clef, 3/4 time, with notes: dot, eighth note, eighth note, eighth note; eighth note, eighth note, eighth note, eighth note; eighth note, eighth note, eighth note, eighth note; eighth note, eighth note, eighth note, eighth note. The bottom staff is treble clef, 3/4 time, with notes: open circle, open circle, open circle, open circle; open circle, open circle, open circle, open circle; open circle, open circle, open circle, open circle; open circle, open circle, open circle, open circle.

Below the musical notation are three icons: a triangle (triangle), a small drum (darbuka), and a large drum (tambourine).

"בְּצֹאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם"

ג' עז/זה ג'לה/ז'

1.0מן * ליד הבתים בהם יש מנגן זהה.

מה לך הים כי תנו
הירדן ויסוב לאחור
ההרים תוקדו כאילים
גבעות ככני צאן

בצאת ישראל ממצרים
בית יעקב מעם לוע
הייתה יהוזה לקודשו
ישראל ממשלוינו

מלפני איזון חולין הארץ
מלפני אלהו יעקב
תהפכני חזר אגם מים
חלמייש למעינו מים

הים ראה ונוס
הירדן יסוב לאחור
ההרים רקדו כאילים
גבעות ככני צאן

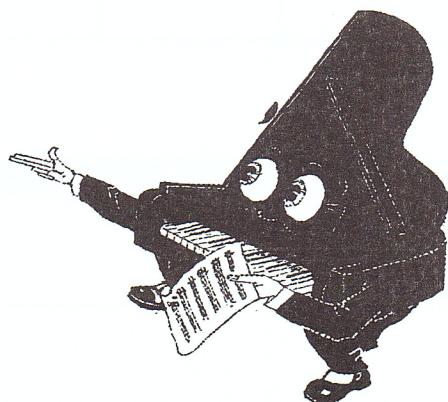
2.0מן בעיגול את הצליל התוווז על עצמו.

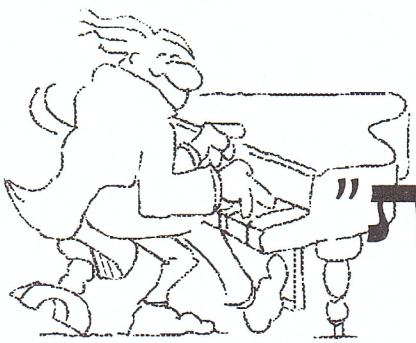
3.רשום את תבניות המקבץ של הצליל התוווז.

4.המציא התבניות מקצב אחריות עם הצליל התוווז.

5. המשך את הל'וי הרכותני בכל' ההקשה השונם.

The image shows three staves of musical notation. The top staff consists of four measures. The first measure has a single note. The second measure has two eighth notes. The third measure has three eighth notes. The fourth measure has four eighth notes. The middle staff also consists of four measures. The first measure has a single note. The second measure has two eighth notes. The third measure has three eighth notes. The fourth measure has four eighth notes. The bottom staff consists of four measures. The first measure has a single note. The second measure has two eighth notes. The third measure has three eighth notes. The fourth measure has four eighth notes. All staves are in 2/4 time, treble clef, and two flats.

“אֵלֶּה הַמְעֻלוֹת”

ՅԱՐԺԵՄ ՇՅՈՒ 93

A musical score for a single instrument, likely a flute or recorder, featuring a treble clef staff. The music consists of a series of notes and rests, primarily eighth and sixteenth notes, with some quarter notes and half notes. The piece begins with a measure of sixteenth notes, followed by a measure of eighth notes, then a measure of sixteenth notes, and so on. The tempo is indicated as 120 BPM.

A musical score for a single instrument, likely a flute or recorder, featuring a treble clef staff. The music consists of two measures. The first measure contains six eighth-note pairs followed by a single eighth note. The second measure contains three eighth-note pairs followed by a single eighth note.

A musical score for a single instrument, likely a flute or recorder. It consists of a single staff with a treble clef, eight measures of music, and a repeat sign with a 'C' indicating a repeat of the section. The music features eighth-note patterns and rests.

1. כתוב את תבנית המקצב של המילימ מיהו האיש

2. המצא מילים אחרות שמתואימות למקצב. לדוגמא: א-בז ש-ל'

3. כתוב ליל' מקצב, לטייר (ת'וו או שליש או ת'בה וכו').

A musical score for a single melodic line. The score consists of five measures. Measure 1: A sixteenth-note pattern (two groups of four notes) followed by a fermata over two eighth notes. Measure 2: An eighth note followed by a sixteenth-note pattern (two groups of three notes). Measure 3: An eighth note followed by a sixteenth-note pattern (two groups of three notes). Measure 4: A sixteenth-note pattern (two groups of four notes) followed by a fermata over two eighth notes. Measure 5: An eighth note.

A musical score for 'The Star-Spangled Banner' in G clef, common time. The first measure consists of six eighth notes. The second measure starts with a half note followed by a quarter note, an eighth note, and a sixteenth note. The third measure contains four eighth notes. The fourth measure has two eighth notes, followed by a half note, another half note, and a final eighth note.

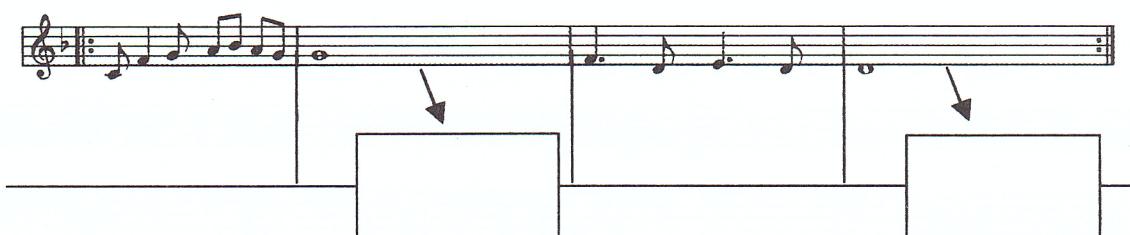
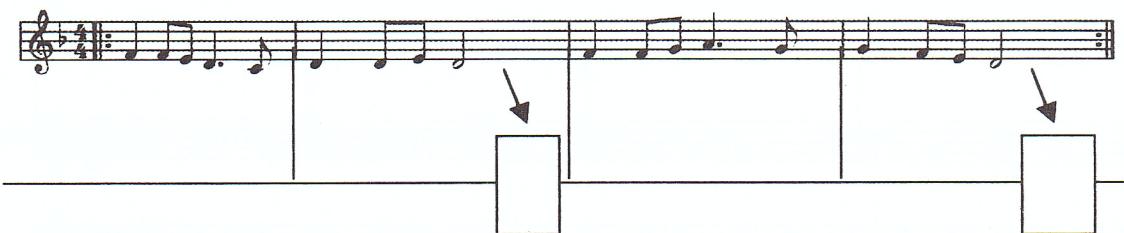
"ארץ זבת זולב"

טענאי גלגלן

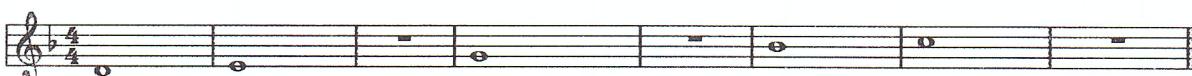

1. כתוב את המקצב של החלק הראשון בשיר.

2. כתוב לוי קצבי כמקצב משלים מתחת לצלילים הארוכים של השיר.

3. המצא מילאיות חדשות לחלק השני של השיר בסולם רה מיינור.

שירת הצלילים

ז' ערך ג' נאש

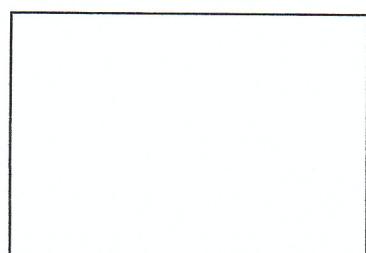
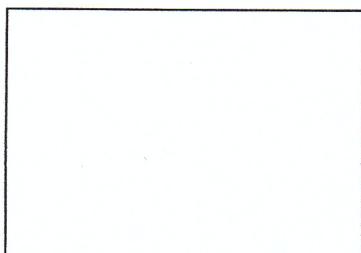
1. לווה את השיר לפי התווים הבאים.

Four staves of musical notation in G major, 4/4 time. Each staff begins with a box containing 'ל'ו'ו' with an arrow pointing to the first note.

2. לפיר ואריאציה [ש'ג'] להתחלה של ל'ו'ו', השלם אותו כרצונך

Four blank staves for musical composition, each starting with a treble clef.

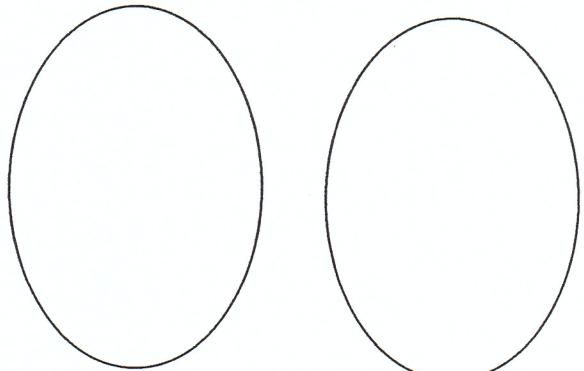
3. ציר את כל הצענה המופיעים בשיר.

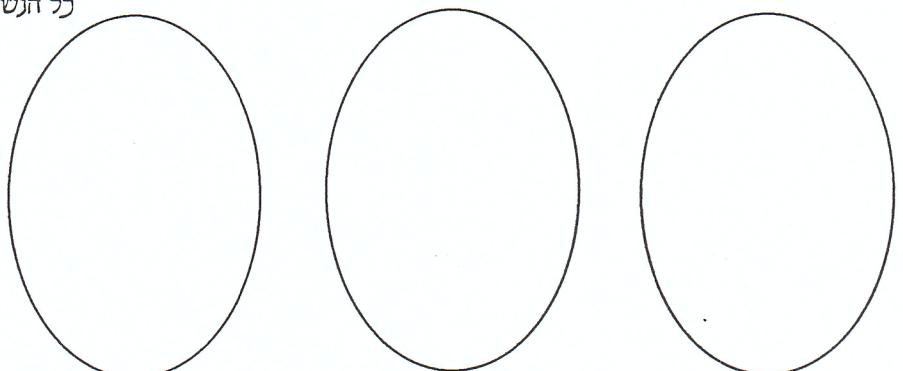
הכלליות

ט' עזזה גיגאנט

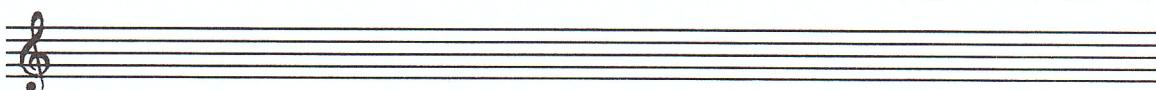
1. כתוב את כל ה娘ינה המופיעים בשיר, וצייר אותם.

הַלְלוּהָ!
הַלְלוּהָ לְתַקְעַ שׁוֹפֵר!
הַלְלוּ אֶל בְּקָרְשִׁי!
הַלְלוּוּ גַּנְגָּל וְלִיעּוּרִי!
הַלְלוּוּ עֲרִיקְעַ עֻווּוּ!
הַלְלוּוּ בְּעַטְעַ וְגַמְחָלִי!
הַלְלוּוּ גַּנְעָרוֹתִי!
הַלְלוּוּ נְמִינִים וְגַעֲגָבִי
הַלְלוּוּ נְרוּכְ גַּדְלָה
הַלְלוּוּ בְּעַלְגָּלִי שְׁמָעִי
הַלְלוּוּ בְּעַלְגָּלִי תְּרוּעָה!
כָּל הַנְשָׂמָה תַּזְלִל קָה, הַלְלוּהָ!

2. כתוב את התיבות של "הללויה".

3. מצא את התבניות בתווים בהם מופיעה המילה הַלְלוּהָ והקף אותן בעיגול.

